Світлана Коротка,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А6 Спеціальна освіта
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ірина Малишевська,
докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти,
Житомирського державного університету імені Івана Франка

КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВА РОБОТА ЯК КОМПОНЕНТ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний етап розвитку національної системи освіти характеризується глибоким реформуванням, спрямованим на реалізацію принципів гуманізації, демократизації та забезпечення рівного доступу до якісного навчання для всіх категорій здобувачів освіти. Провідним вектором цих трансформацій є впровадження інклюзивної освіти, яка постає не просто як альтернативна форма навчання, а як глобальна соціокультурна та педагогічна парадигма XXI століття. Проблема мовленнєвих порушень є однією з найбільш актуальних у сучасній логопедії. За даними сучасних наукових досліджень, кількість дітей з порушеннями мовлення постійно зростає, що зумовлює необхідність вдосконалення корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання (Е. Данілавічютє, В. Ільяна, А. Колупаєва, Л. Коваль, О. Мартинчук, С. Миронова, Ю. Рібцун, Н. Софій, Т. Скрипник, О. Таранченко та інші).

У вітчизняному правовому полі поняття «інклюзивне навчання» трактується як система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [4, с. 11].

Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу. Основою інклюзивної освіти є ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей, що забезпечує однакове ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей із особливими освітніми потребами. Основні принципи інклюзивної освіти полягають у тому, що: всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, незважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними; навчальні заклади повинні визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів шляхом узгодження різних видів та темпів навчання; забезпечення якісної освіти для всіх шляхом розробки відповідних навчальних планів, прийняття організаційних заходів, розробки стратегії викладання, використання ресурсів та партнерських зв'язків зі своїми

громадами; діти з особливими освітніми потребами мають отримувати будь-яку додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання. Вони є найефективнішим засобом, який гарантує солідарність, співучасть, взаємоповагу, розуміння між дітьми з особливими потребами та їхніми ровесниками. Одним із головних завдань інклюзивної освіти є створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти, що передбачає визначення філософії системи інклюзивної освіти та її основних професійних цінностей [2, с. 50].

Ключовим принципом освітньої інклюзії є те що система освіти має підлаштовуватися під потреби дитини, а не дитина – під вимоги системи. Освітній простір трансформується через забезпечення розумного пристосування, універсального дизайну та створення безбар'єрного середовища. У контексті дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку, інклюзія забезпечує розв'язання кількох стратегічних завдань: соціалізацію, когнітивний розвиток, психологічну адаптацію. Соціалізація передбачає перебування у середовищі однолітків із нормотиповим розвитком запобігає штучній ізоляції, сприяє формуванню комунікативних навичок та соціального досвіду. Когнітивний розвиток – залучення до загальноосвітнього процесу стимулює пізнавальну активність дитини, оскільки мовлення однолітків є потужним природним драйвером для наслідування та розвитку власного мовлення. Психологічна адаптація – формування адекватної самооцінки, почуття приналежності до соціуму та зменшення ризиків виникнення вторинних психогенних нашарувань (зневіри у власні сили, замкненості). Відтак, інклюзивна освіта є комплексним процесом забезпечення рівного доступу всіх без виключення осіб до навчання з метою отримання якісної освіти в закладах освіти за допомогою впровадження диференційованих методів та технологій навчання особистісно зорієнтованого спрямування із урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини [1, с. 86].

Корекційно-розвиткова робота є вагомою складовою інклюзивного навчання. У законодавчій базі інклюзивної освіти чітко зазначено, що корекційна спрямованість є особливістю освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами, зокрема з порушеннями мовленнєвого розвитку [4, с. 13]. Корекційно-розвиткова робота – це система діяльності, що дозволяє виконувати завдання щодо своєчасного надання допомоги дітям з порушеннями мовлення, які навчаються закладах загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання. Корекційно-розвиткова робота в інклюзивному закладі освіти є інтегративною складовою освітнього процесу, а не ізольованим додатковим елементом. Вона спрямована на нівелювання чи послаблення наявних у дитини мовленнєвих порушень, розвиток її збережених аналізаторів, компенсацію дефіцитарних функцій та формування життєвих компетентностей [5, с. 141].

До провідних напрямів корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання дітей з порушеннями мовлення відносять: розвиток артикуляційної моторики та просодики: формування правильного мовленнєвого дихання, голосу, темпо-ритмічної сторони мовлення, нормалізація тонусу м'язів артикуляційного апарату; корекція звуковимови: постановка, автоматизація та диференціація порушених

звуків; розвиток фонетико-фонематичних процесів: формування навичок звукового та складового аналізу й синтезу, розвиток фонематичного сприймання (здатності розрізняти близькі за акустичними ознаками звуки); збагачення та активізація словникового запасу: ліквідація лексичних дефіцитів, засвоєння абстрактних понять, синонімів, антонімів; формування граматичної будови мовлення: подолання аграматизмів, навчання правильного словозміни та словотворення, конструювання речень різних типів; розвиток зв'язного мовлення, зокрема формування навичок діалогічного та монологічного мовлення (переказ, складання розповіді за картинкою, описові розповіді) [3,с. 38].

Отже, важливим аспектом корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивного навчання дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку є наскрізний характер корекції. Зміст інклюзивного навчання враховує потреби дітей з порушеннями мовлення. Нові підходи в корекційно-розвитковій роботі з дітьми з порушеннями мовлення полягають у використанні сучасних методів в умовах інклюзивного навчання, що сприяє поліпшенню їх навчальної діяльності та адаптації у соціумі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдаєнко Н., Рашидов С. Проблеми та перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні в умовах реформування освітньої галузі. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2021, № 3(102), С. 85–94.

2. Малишевська І. Інклюзивне освітнє середовище: генеза поняття. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. №3. С.14–28.

3. Мірошник І., Сідун А. Зміст корекційно-розвивальної роботи з молодшими школярами з особливими освітніми потребами. *Молодий вчений*. 2021, № 11(99).

4. Про освіту : Закон України ред. від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 09.10.2026).

5. Рібцун Ю. В. Стандартизація початкової освіти дітей із тяжкими порушеннями мовлення в умовах Нової української школи. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 23. Т. 3. С. 139–145.